

■ Kelecsényi László: *Nagy kópé-ságok. Krúdy-titkok nyomában.* Fekete Sas Kiadó. Budapest, 2007. 202 oldal, 1878 Ft

Variációk Krúdyra

Nagy, szinte beláthatatlan dzsungel Krúdy Gyula életműve, tudja ezt az, aki kicsit is beleolvasott munkáiba, a róla szóló kismonográfiák vagy csak éppen rövidebb-hosszabb tanulmányok némelyikébe. Sokan próbáltak már legalább valamelyes ösvényeket vágni e rengetegben: bibliográfusok, irodalomtörténészek, de ami a végső eredményeket illeti, azok mindig csak részeredmények lettek, még akkor is, ha az esetleges további munkákhoz nélkülözhetetlenek is. Azt is meg kell említenem, hogy a Krúdyval való foglalkozáshoz – amennyire ismerem kutatóinak munkásságát – kell valamiféle nagy érzelmi elkötelezettség, mondhatnám, „szent örület”, mert e tevékenységben mindig benne van a kudarc lehetősége is; már annyiban, hogy az irodalomtörténésznek egy idő után be kell látnia, majdnem lehetetlen feladatra vállalkozott, talán egy egész élet is kevés volna ahhoz, hogy Krúdy életét és életművét közelítő teljességgel feldolgozza. E feltétel nélküli odaadással dolgozó, kutató irodalomtörténész Kelecsényi László is, aki (Bezeczky Gáborral karöltve) szerkeszti a Kalligram Kiadónál a *Krúdy Gyula Összegyűjtött Művei* ötvenkötetesre tervezett sorozatát, ami Krúdy minden eddig feltárt és azonosított írását tartalmazza majd. Egy ilyen óriási vállalkozást nagyon alapos, minden részletrre kiterjedő filológusi munka nélkül lehetetlen véghez vinni, Krúdy esetében különösen, hiszen olvasótáborában viszonylag köztudott, hogy az életmű textológiai szempontból meglehetősen hányatott sorsú, akár az író publikálási szokásaira, akár a kortársi, akár az utókor szöveggondozására gondolunk. Kelecsényi László nyilván megszállhatatlan életrajzi és szövegbéli problémába ütközhetett több évtizednyi kutatásai során, az életműsorozatra készülvén pedig ezek megoldására is rákényszerülhetett. Talán ezek az okok játszhattak szerepet abban, hogy e kö-

tet huszonegy írása 1998 és 2007 között megszületett.

Műfajukat illetően maga Kelecsényi esszécknek, „leginkább oknyomozás”-nak nevezi őket, s igaza is van. A szövegek felépítése, irodalomtörténeti adatolási módja és hangneme valóban inkább az esszé, olykor talán még az irodalmi tárca formájához is közelít, stílusuk könnyedebb, szórakoztató és olvasmányos műve teszi mind egyiket, legyen szó Krúdy dedikációjáról, írásainak szövegvariánsairól vagy éppen párhajairól. Az olvasmányosságot erősíti az az „elbeszélői” attitűd is, mellyel Kelecsényi a „titkot”, a „rejtélyt” helyezi legtöbb esszéje középpontjába, s így az olvasó szinte önkéntelenül is egy sajátos „bűnügyi nyomozás” részévé válhat, s ez nem is mindig pusztá játék, ha belegondolunk például Krúdy bizonyos műveinek sorsába. Nem is kell másra utalni, csak a cenzúra áldásos tevékenységére már életében, s aztán különösen a szocialista könyvkiadás korában. Persze, az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy a kötet kissé fellengzős alcíme – *Krúdy-titkok nyomában* – valamivel többet ígér, mint amit valóra vált, hiszen az érdeklődőbb, kicsit tájékozottabb olvasók számára nagyon nagy titkokat nem tár fel. Inkább néhány jellegzetes filológiai problémát old meg, szövegek azonosításában például, vagy egy-két életrajzi kérdésben. Néha az olvasó még azt is érezheti, hogy Kelecsényi mintha túlzottan is „rájátszana” a titok létezésére, noha talán nincs is, vagy legalábbis nem oly nagy a rejtély, például a tekintetben, hogy mikor is született az író. Mégis, a legapróbb „titoktisztázást”, a legkisebb filológiai probléma megoldását vagy életrajzi homály oszlatását örömmel kell vennünk, mert mindegyik egy kis lépés afelé, hogy létrejöjjenek azok az irodalomtörténeti alapok, melyeken majd megalkotható végre például az első mindenre kiterjedő, részletes és megbízható

nagy biográfia s majdan a Krúdy-művek nagymonográfiája is.

A huszonegy írás értelemszerűen eltérő időpontokban született (és három kivételével publikáltatott is korábban), és ez a szövegek között bizonyos mennyiségű (néha majdnem szó szerinti) ismétlődésekhez vezetett, főleg Krúdy egyes életrajzi mozzanatait (például második házasságának történetelemei) többször is fölbukkannak. Pedig a szerző, feltehetően a kötetbe rendezéskor az esszék megfelelő helyein felhívja a figyelmet vagy olykor zárójeles megjegyzésekben utal rá, hogy a felvetett problémát vagy annak valamely aspektusát már egy másik írásban is érintette, elemezte. E módszerből, a keresztutalásokból, az írások egymáshoz csíszolásából s a kötet belső elrendezéséből – ami lényegében és nagyjából az életrajzi kronológiáját idézi, már amennyire ez lehetséges különböző szövegek-nél – tulajdonképpen az következik, hogy már-már egy mozaikos és virtuális kismonográfiát olvasunk az író életéről és műveiről, aminek ugyancsak virtuális módon „előszava”, „bevezetője” a *Hamlet jött az tréfá*, s a Huszárk Zoltán *Szindbádjáról* szóló esszé pedig az író „utóéletét” is bemutatató könyv-záratként olvasható. Noha valójában az ehhez szükséges előmunkálatokról van csak szó a könyvben, mert ahogy a hátsó borítón Kelecsényi is megjegyzi: a monográfiához „előbb a filológiában kell rendet teremteni”. Ez utóbbi megjegyzésre is figyelve kell megemlítenem néhány apróságot, ami ugyan a könyv értékéből mit se von le, de alkalmanként zavaróan hat.

Ahhoz képest, hogy alapvetően filológiai munkáról van szó, a kötet szöveggondozása katasztrofális. Két helyen is rosszul van írva az Országos Széchényi Könyvtár (92. és 109. o.), Móra Ferenc verseskönyvének címe bizonyára két „ny”-el írandó (*Körményes könyv*, 100. o.), a híres novella címe helyesen *A hirtelenség és a halál* (126. o.), a 186. oldalon az „akadtak olyan mű-

vei, melyet” mondatrész meglepő egyeztetési hiba, a kisebb, szerkesztői figyelmetlenségből megmaradó nyomdahibákat nem sorolom, van számos.

Nekem hiányzott némely írásból egy-két filológiai adat, bár az ilyesmi mindig igen szubjektív, de mégis: *A regényhús* című „fejezetben” (melyben a Krúdy alakját feldolgozó műveket említi Kelecsényi) Illyus Sándor *Családi albuma* mindenképp utalhatott volna. Krúdy filmográfiájában szerintem méltatlanul nem szerepel a fentebb említett novella filmrendezője, Zsurzs Éva, annál is inkább, mert más helyütt meg a szerző nem említi a rendező kitűnő *Őszi versenyek*-jét (1976) Garas Dezsővel és Szegedi Enikával a főszerepben; utóbbi Huszárk *Szindbád*-jában is fontos szerepet alakított. Mindez persze kicsinyiség, nagyobb vitám volna viszont néhány szemléletbeli sajátossággal. Az egyik, hogy a „bevezetőben” vajon miért is foglalkozik Kelecsényi asztrológiai kérdésekkel (Viola József horoszkópja alapján) Krúdy életével és munkásságával, epikusi minőségével kapcsolatosan, racionális irodalomtörténészként remélhetőleg

nem gondolja komolyan, hogy a csillagok állásából magyarázhatnánk az író különleges elbeszélői jellegzetességeit. A másik, inkább szakmai kérdés, hogy a szövegkritika mai állása szerint a szövegvariánsok elkülönítésében ugyan számít az úgynevezett „ultima manus”, ám mondjuk két variáció között legfeljebb azt állapíthatjuk meg, melyik a későbbi, amúgy mindkettőt *hiteles* alkotásnak kell elfogadnunk. Ezzel függ össze utolsó ellenvetésem: Huszárk filmjéről Kelecsényi azt írja, hogy az „a helyes Krúdy-olvasat” (201. o.). A szerző talán e megjegyzést – Huszárk és Krúdy bűvöletében – nem gondolta teljesen végig. Krúdy életműve azért csodálatos és újra és újra felfedező, lényegében végérvényesen soha birtokba nem vehető, mert éppen nincs egyetlen, kizárólagosan helyes olvasata; hogyan is lehetne, és ki írta azt elő? Munkássága éppen ezért kihívás a legkülönbözőbb módszerű és szemléletű kutatók (s persze olvasók) számára, akik a maguk módján mind hozzátesznek valamit e nagy író szövegeinek értelmezéséhez. Amint Kelecsényi László is e huszonegy olvasmányos esszéjében.

Dérczy Péter